

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini ertaklar orqali o'rgatish usuli

Jo'rayeva Shaxina

Samarqand davlat chet tillari instituti talabasi

***Anotatsiya.** Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ingliz tilini ertaklar orqali o'rgatish borasida muhim tavsiyalar yoritib berilgan. Ertaklar bolalar uchun ingliz tilini o'rganishning ajoyib usuli hisoblanadi. Chunki ertaklar bolalarni ingliz tili darsligini yanada oson va tez o'rganishga yo'naltiradi.*

***Kalit so'zlar.** Metod, iqtibos, romantik, hayajon, o'yin, mashg'ulot, ishtiyoq, tasavvur, hikoya, dunyoqarash.*

***Abstract.** This article highlights important recommendations for teaching English through stories for elementary school students. Fairy tales are a great way for children to learn English. Because fairy tales guide children to learn English more easily and quickly.*

***Keywords.** Method, Quote, Romance, Excitement, Game, Activity, Enthusiasm, Imagination, Story, outlook.*

Kundan kunga jamiyatimizda chet tilini o'rganishga bo'lgan talab tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, yosh bolalarga chet tilini maktabgacha ta'lim paytidanoq va keyinchalik boshlang'ich ta'lim yoshidan boshlab o'rgatish barcha ta'lim muassasalarida ta'limning majburiy tarkibiy qismiga aylandi. Bugungi kunda ko'plab ta'lim muassasalarida o'quvchilarga ikkinchi chet tili sifatida Ingliz tili o'qitilayotgani, barchamizga ma'lum. Xo'sh, bolalarga Ingliz tilini boshlang'ich ta'lim yoshidanoq o'rgatishga kirishgan ekanmiz, bu yo'lda qaysi usul va metodlardan foydalanish samara beradi?

Chet tilini o'qitishning asosiy muammosi, bu o'rganuvchining yoshidir. Boshlang'ich ta'lim yoshidagi o'quvchilarga Ingliz tilini o'rgatishning bir qancha usullari mavjud. Jumladan, o'yinlar, qiziqarli mashg'ulotlar va mashqlar orqali; qo'shiq va she'rlar yodlash orqali; Ingliz tilida ertaklar aytib berish orqali va

hokazo. Hozir biz Ingliz tilini boshlang'ich ta'lim yoshidagi o'quvchilarga aynan ertaklar yordamida o'rgatish haqida batafsil to'xtalamiz. Ertaklar bolalarga ingliz tilidagi tanish hikoyani xayoliy kontekstda tinglash uchun ajoyib imkoniyat yaratadi.

Eynshteynga tegishli iqtibosda shunday deyilgan: “Agar siz bolalaringiz aqlli bo‘lishini istasangiz, ularga ertak o‘qing. Ularning aqlli roq bo‘lishini istasangiz, ko‘proq ertak o‘qing”[2,1]. Bolalar ertak o'qishni va tinglashni yaxshi ko'radilar. O'ylaymanki, hatto biz kattalar ham ularni yaxshi ko'ramiz, shuning uchun nima uchun ertaklar orqali ingliz yoki boshqa tillarni o'rganishga sehrli, romantik va hayajonli elementlar qo'shmaslik kerak? Til amaliyoti faqat grammatika va lug'at mashqlari orqali amalga oshirilishi shart emas. Bundan ko'proq narsani o'rganish kerak va ertaklar bilan hech qanday yosh chegarasi yo'q. Siz xohlagan vaqtda boshlashingiz mumkin. Ko'pgina bolalar ba'zi ertaklarni yaxshi bilishadi, chunki ular ko'plab tillarga tarjima qilingan, shuning uchun ingliz tilida tanish ertaklarni o'qish yoki tomosha qilish tuyulishi mumkin bo'lgan darajada tushunish qiyin bo'lmaydi. Bola ingliz tilini o'rganishni boshlaganida, bu qiziqarli va rag'batlantiruvchi tarzda amalga oshirilishi juda muhimdir. Aksariyat bolalar ertaklarni o'qish, tomosha qilish yoki tinglashni yaxshi ko'radilar, chunki bu ularning tasavvurlarini va atrofidagi dunyoni o'rganishning bir usuli. Ertaklar bolalarga ertakni olish va ularni ishtiyoqda ushlab turish uchun barcha kerakli elementlarni beradi. Ular hikoyaga qiziqishlari bilan ko'proq so'zlarni o'rganadilar.

Ingliz tilida ertaklar o'qib berishning asosiy maqsadlari:

- bolalarda chet tilida boshlang'ich muloqot qobiliyatini shakllantirish;
- so'z boyligini oshirish;
- fikr va hissiyotlarni ifoda erish uchun chet tilidan foydalanish;
- odatiy, zerikarli darslardan qochib, o'quvchilarni chet tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini yanada oshirish;
- o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirish.

Shuningdek, bolalar ertak qahramonlarini o'z tassavurida jonlantiradilar, obrazga kirishadilar hamda asosiy so'z va so'z iboralarni qo'llashni o'rganadilar. Bu

albatta ingliz tilida so'zlarni tinglab tushunish va yod olingan so'zlardan jumlar tuzish orqali gapirish mahoratini ham rivojlanishiga xizmat qiladi. Mavjud qahramon kiyimlari tasvirlanadi (fairy (pari), princess (malika), pirate (qaroqchi), king (qirol), clown (masharaboz)) hamda kiyim kiyishga doir so'z iboralarini qo'llaniladi: put on (kiyining!), zip up (zamokni qadang!), do the buttons up (tugmalarni qadang!), unbutton (tugmalarni yeching), unzip (zamokni tushiring). «Animals and their sounds» ta'limiy faoliyat turi vositasida ingliz tilida hayvonot va hasharot olami tanishtiriladi [3,2].

Boshlang'ich ta'lim yoshida o'quvchilar til hodisalariga nisbatan sezgirligi bilan ajralib turadi. Ularga ertaklar yordamida til o'rgatishga qaror qilgan ekansiz, eng avvalo, o'quvchi darajasiga mos va tanish ertakni tanlang. Bu tilni o'zlashtirish jarayonini osonlashtiradi. Oson ingliz ertaklari bir vaqtning o'zida o'zingizni qiziqtirgan holda o'quvchida til ko'nikmalarni yaxshilashning ajoyib usuli bo'lishi mumkin. Albatta, bolalar o'z ona tilida tanishgan ertaklardan birini tanlash muhimdir. Bu ularga xavfsiz muhit va kontekstni taqdim etadi va ular biron bir so'z yoki iborani tushunmaslikdan qo'rqib qolmaydilar. Sehrli muhit yaratish va o'quvchilarning e'tiborini jalb qilish uchun ovozlar, pauzalar va tana tili bilan o'ynang. Hikoyani jonlantirish uchun niqoblar yoki barmoq qo'g'irchoqlaridan foydalaning. Farzandlaringizni ertakga jalb qiling. Ularni siz bilan ovoz chiqarib yoki so'z va jumalarni takrorlashga majbur qiling. Ertaklar ingliz tilidagi mavzularni o'rgatish uchun juda ko'p imkoniyatlarni taqdim etadi. Har bir ertakning o'ziga xos sehrli muhiti bor va bir nechta sahnalarga bo'lingan. Har bir sahnada siz foydalanishingiz mumkin bo'lgan lug'atlar to'plami mavjud. Bolalarni imkon qadar ko'proq jalb qiling. Hikoya davomida keyingi epizodni taxmin qilishlariga yordam bering. Lug'atni tizimli ravishda oldindan o'rgatish shart emas. Ularning qiziqishini uyg'otish uchun: Old muqovadagi rasm bilan "Bu kim?"

— Bu yovuz jodugarmi yoki do'stona parimi?

— Malika qayg'uli ko'rinadimi yoki xursandmi? va hokazo. Siz hikoyadan keyin lug'atga qaytishingiz mumkin. Masalan: — Bu yerda nima deyilganini eslay olasizmi? (rasmga ishora qiladi). Uni faqat vaqtini to'ldiruvchi sifatida ishlatmang.

Agar bir qator darslar orqali yoki kattaroq mavzu bilan bog'liq bo'lsa, bolalar undan ko'proq foyda oladi. Ertaklar haqida eslash kerak bo'lgan narsa shundaki, ular juda uzoq hikoyalar va ular har doim ham yosh o'quvchilarga ingliz tilini o'rgatish uchun deyarli zarur bo'lgan takrorlanadigan tilga ega emas. Bu yerda asosiy narsa hikoya matnini soddalashtirish va uni tilning takroriy naqshlari qatoriga aylantirish uchun ozgina vaqt sarflashdir. Quyida biz taniqli ertaklarning bir nechtasini ko'rib chiqamiz:

- "Sinderella" (Cinderella);
- "Qor malikasi" (Snow Queen);
- "Qizil qalpoqcha" (Little Red Riding Hood);
- "Changalzor hikoyasi" (Jungle Book);
- "Uyqudagi malika" (Sleeping Beauty);
- "Alisa mo'jizalar mamlakatida" (Alice in Wonderland);
- "Sohibjamol va Maxluq" (Beauty and the Beast)[1,1].

Ushbu ertaklar deyarli barchasi yosh o'quvchilarimizga tanish, albatta. Hikoya davomida ertak qahramonlari o'rtasidagi suhbatlarni yoki voqealar rivojini o'quvchilar ingliz tilida to'liq tushuna olmasa ham, bu ertakni o'z ona tilida bilganligi uchun bola o'zicha tarjima qila boshlaydi. O'qituvchi bu jarayonni yanada osonlashtirish uchun ertakni emotsiyaga berilgan holda, tana xatti-harakatlari orqali, ovoz tonini ko'tarish yoki pasaytirish, yuz mimikasi va boshqa ko'rinishlar orqali o'qib berishi muhim ahamiyatga ega. Hikoya orasida o'quvchiga hali tanish bo'lmagan yangi so'zlarni tarjimasi bilan berib borish ham maqsadga muvofiq bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, Ingliz tilini o'rgatishda ertaklardan foydalanish, o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini yanada oshirish, ularni darsda yana ham faolroq harakat qilishlarini ta'minlovchi omillardan biri bo'lib xizmat qiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz til o'rgatish majburiyat sifatida emas, qiziqarli mashg'ulot tarzida olib borilishi, bir necha samarali usullardan, shu jumladan dramatishtirilgan ertak va hikoyalardan foydalangan holda mashg'ulotlarni tashkil etish ularning kelajakda oladigan bilimlari uchun poydevor

bo'lib xizmat qilishi mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar chet tillarini o'rganish qanchalar muhimligini tabiiy sharoitlar orqali to'g'ri tushuntirib borilishi darkor. Aslida chet tilini o'rganishni bolaning juda ham yosh davrlardan boshlagan ma'qul hisoblanadi. Kichik yoshdagi bolalarning miyya faoliyati to'xtovsiz o'sish rivojlanishda davom etayotgani uchun ular miyya faoliyati to'liq shakllanib bo'lgan, katta shaxslarga nisbatan yangi ma'lumotni ancha tezroq qabul qilish qobiliyatiga egadirlar. Ushbu o'ziga xosliklarni inobatga olgan holda darsni dramatisatsiya usulida rejalashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kamil Tyorner "Barcha yoshdagi ingliz tilini o'rganuvchilar uchun 7 ta oson ingliz ertaklari (1-sahifa)
2. Luis Patrocinio "Ingliz tilini ertaklar orqali o'rganish" (1-sahifa)
3. Xayrullayeva Sevara "Boshlang'ich sinflarda ertak va hikoyalar orqali chet tilini o'rgatish(2-sahifa)